

“Dames en heren we hebben het!”

Eindelijk is de erfpachtovereenkomst met Staatsbosbeheer voor het terrein van Stelling 12H getekend. Het heeft langer geduurd dan de hele WOII, maar we kunnen niet zonder dus moesten we er op wachten. Na het aanleveren van heel veel informatie en diverse gesprekken zijn we nu in het bezit van een erfpachtovereenkomst. Voor de komende dertig jaar kunnen we gebruik maken van het terrein waar Stelling 12H in ligt. Uiteindelijk hebben we ook een financiële overeenstemming kunnen bereiken waar beide partijen mee kunnen leven. Helaas kunnen we nog niet op het terrein aan het werk. Hiervoor hebben we ook nog een Natuurbeschermingwetvergunning nodig. Deze hopen we nog deze maand te ontvangen. Maar het verkrijgen van de erfpachtovereenkomst is voor ons wel een reden om weer een nieuwsbrief uit te brengen.

Tijdlijn Stelling 12H

De afgelopen maanden hebben veel mensen ons gevraagd: “Wanneer gaan jullie nu eens echt beginnen bij 12H?” Wij vroegen dat ons zelf ook wel eens af, zeker de laatste jaren.

Dat je voor zo’n project ontzettend veel geduld en doorzettingsvermogen moet hebben, heel goed tot 10 moet kunnen tellen en elkaar iedere keer weer moed in moet kunnen praten, blijkt wel uit onderstaande tijdlijn.

“Hoe zijn jullie op het idee gekomen om een bunkermuseum te openen?” is ook een veel gestelde vraag.

Zoals bij velen wel bekend is maakt Dirk Bruin Azn. al sinds 1985 elke 5 jaar een expositie over Vlieland tijdens de oorlogsjaren in De Noordwester op Vlieland. Deze exposities over de oorlogsjaren hebben elke 5 jaar een ander thema.

MAART 2006: Toen we de expositie eind maart aan het opruimen waren zeiden we tegen elkaar: “Dit moest eigenlijk een permanente expositie kunnen worden, maar waar moet je die dan plaatsen?” Daar had Dirk wel een antwoord op. Stelling 12H in de duinen een eindje voorbij de Ankerplaats. Hier ligt namelijk nog een complete stelling, onderdeel uitmakend van de Atlantikwall, onder het zand. Daar zou een prachtig museum gemaakt kunnen worden. We waren het er al snel over eens met elkaar.

Maar zoiets kost geld, heel veel geld en dat hadden we nu net weer niet.

Er zijn echter diverse mogelijkheden om voor een goed plan aan geld te komen.

APRIL 2006: Allereerst hebben we toen contact opgenomen met het bureau plattelandprojecten van de Provincie Fryslân. Zij waren ook meteen enthousiast en zij hebben meegewerkt aan de eerste subsidie aanvraag voor een onderzoek naar de haalbaarheid van een Bunkermuseum op Vlieland.

OKTOBER 2006: We moesten toestemming hebben van de grondeigenaar, Staatsbosbeheer, allereerst om te kijken of zij mee wilde werken om het bunkercomplex open te stellen voor het publiek. De eerste gesprekken waren veelbelovend. Staatsbosbeheer was enthousiast voor het idee en zegde alle medewerking toe. Ook om op het terrein onderzoek te doen naar de bouwtechnische staat van de bunkers.

MEI 2007: Financiering voor haalbaarheidsonderzoek is rond. We kunnen offertes op gaan vragen.

OKTOBER 2007: Start van het haalbaarheidsonderzoek naar een mogelijk bunkermuseum op Vlieland op de locatie Stelling 12H door Grontmij/VanderTuuk.

MEI 2008: Gedeputeerde Tineke Schokker, nu onze burgemeester op Vlieland, neemt het haalbaarheidsonderzoek naar Stelling 12H in ontvangst. Resultaat van het onderzoek: het is heel reëel om de plannen voor een bunkermuseum op Vlieland te gaan uitwerken.

De gemaakte natuurtoets zegt: “Dat er geen sprake is van significant negatieve effecten op de natuur bij het openstellen van Stelling 12H als bunkermuseum.” Staatsbosbeheer spreekt over een symbolische erfpacht van € 1,00 per jaar.

JUNI 2008: Eerste gespreken op het provinciehuis met de Provincie Fryslân, de gemeente Vlieland en De Noordwester over bunkermuseum Stelling 12H. Alle partijen zijn enthousiast en zeggen medewerking toe.

JUNI 2008 - NOVEMBER 2008: Voorbereiding en indienen eerste subsidie verzoek Bunkermuseum Stelling 12H door Grontmij/VanderTuuk

JANUARI 2009: Afwijzing Subsidie aanvraag Stelling 12H.

MAART 2009 - NOVEMBER 2010: Voorbereidende werkzaamheden voor subsidieaanvraag voor Stelling 12H. Diverse overleggen bij het Waddenfonds, provincie Fryslân, gemeente Vlieland, afwijzingen, bijstellen, opnieuw indienen. Niet alleen Vlieland, niet alleen de wadden, ook het vasteland. De wadden en het vasteland is te complex, toch weer gescheiden fase 1 en fase 2. Gezamenlijke aanvraag Stichting Waddencentra Wadden in de oorlog.

SEPTEMBER 2010 - Juli 2013: Stage project Friesland College virtuele rondgang Stelling 12H

DECEMBER 2010: Diverse presentaties over Stelling 12H in o.a. Harlingen en Wassenaar. Voor provincie Fryslân, atlantikwallplatform.eu
Afwijzing Waddenfonds aanvraag “Wadden in de oorlog”.

JANUARI 2011 - OKTOBER 2012: Start samenwerking gezamenlijke Waddenfonds aanvraag Wadden in de oorlog door Stichting Waddencentra en projecten op de vaste wal. 1e Fase op de Waddeneilanden. De tweede fase betreft de aanvraag voor de projecten op de vaste Wal.

OKTOBER 2012: Aanvraag Subsidie “Wadden in de oorlog” door het Waddenfonds en de provincie Fryslân. Dit is ook voor Stelling 12H.

JANUARI 2013: Toekenning Subsidie “Wadden in de oorlog” door het Waddenfonds en de provincie Fryslân. Dit is ook voor Stelling 12H.

JANUARI 2013 - OKTOBER 2016: Realiseren financiering eigen bijdragen Stelling 12H. Onderhandelen erfpachtcontract Staatsbosbeheer financiële gedeelte symbolische bijdrage is van de baan.

OKTOBER 2015: Complete financiering project Stelling 12H is rond.

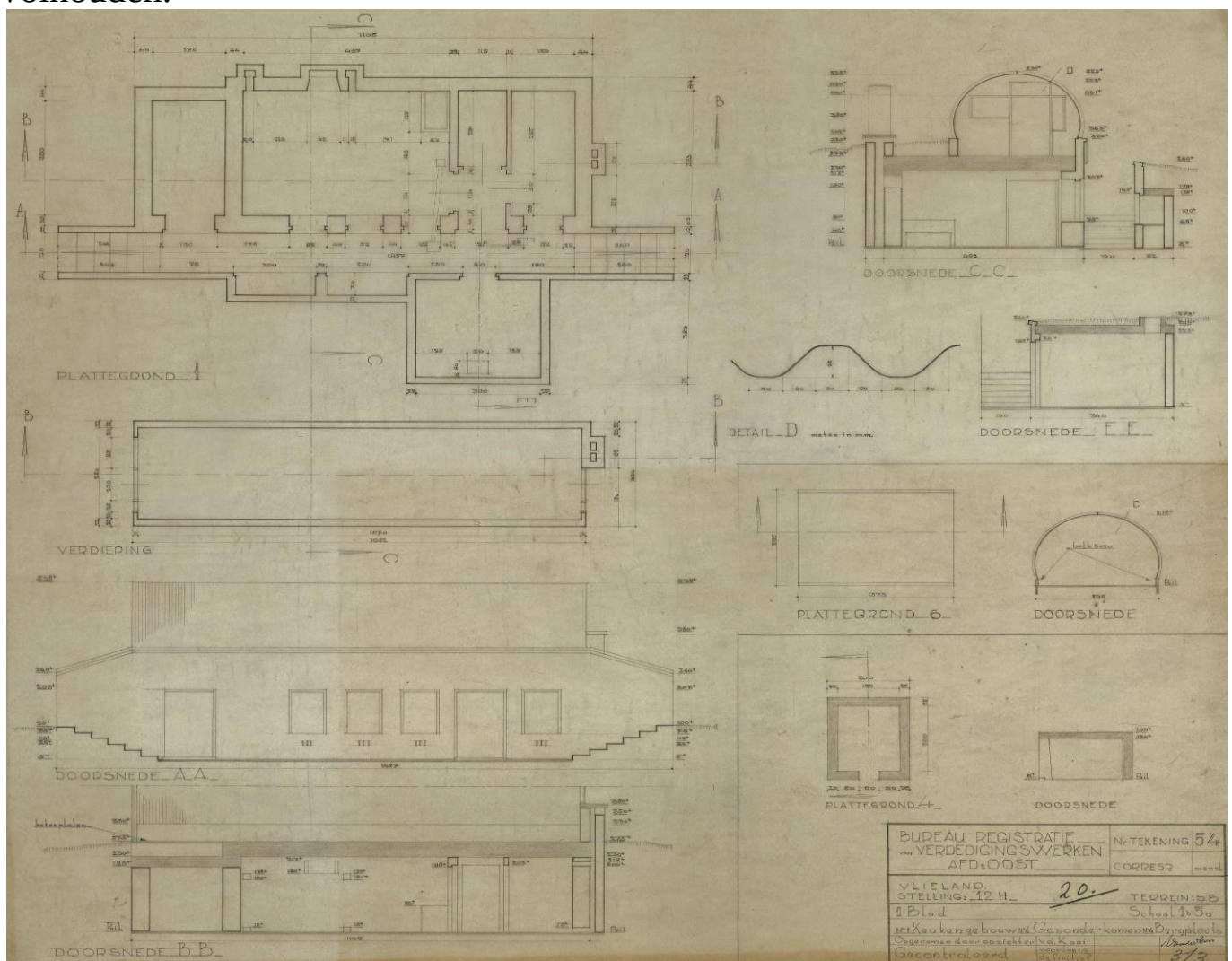
JULI 2016: Op 15 juli 2016 aanvraag vergunning NBwetgeving bij de provincie Fryslân ingediend.

OKTOBER 2016: Op 27 oktober aanvraag omgevingsvergunning bij de gemeente Vlieland ingediend.

4 NOVEMBER 2016: Erfpachtcontract Stichting De Noordwester met Staatsbosbeheer is gepasseerd bij de notaris.

Uitgelicht, de keukenbunker.

In deze rubriek schenken we aandacht aan een bepaald bouwwerk of object uit de oorlogsjaren op Vlieland. Deze keer willen we de keukenbunkers nader beschouwen. De stelling 12H werd tijdens de oorlog bemand door 29* manschappen. Deze moesten gevoed worden, dus op de stelling werd ook een keukenbunker gebouwd. Deze bunker is een zogenaamde *Feldmässig Verstärkte* bunker, met gemetselde muren van 44 cm dik en een betonnen dak van 40 cm dikte. De bunker is 11 meter lang en 7 meter breed de keuken zelf heeft verschillende ruimtes. Tegenover de keuken, afgescheiden door een gang van 1,20 meter breed die aansluit op de loopgraven, ligt nog een kolenbunker. De ruimte waar het fornuis heeft gestaan is 4 bij 4 meter en in een van de hoeken zit nog steeds een betonnen spoelbak. Daarnaast zitten nog twee ruimtes die vermoedelijk voor de opslag van voorraden hebben gediend. Uit documenten die ons recent ter beschikking werden gesteld kwamen we correspondentie tegen over de voedselvoorraad die stellingen als 12H minimaal moesten hebben. Daaruit volgt dat deze stellingen voor 14 dagen voedselvoorraad moesten hebben zodat deze het bij een eventuele belegering ook zolang konden volhouden.

Tekening keukenbunker Stelling 12H

De ruimte tegenover de keuken werd gebruikt voor de opslag van kolen of andere brandstof. Voor het stoken van de kachels in de bunkers werden destijds verschillende brandstoffen gebruikt, van steenkool, antraciet en eierkolen tot hout, turf en baggerturf. In het dak van het kolenhok zit een vierkant gat van 50 bij 40 centimeter, door dit gat werden de zakken kolen direct in de kolenbunker geleegd. De kok hoefde dan maar een korte afstand te overbruggen om de brandstof voor zijn fornuis te halen.

In de scherfmuur tegenover de voorgevel van de keukenbunker zitten ook nog twee nissen van 2 meter breed en 40 centimeter diep gemetseld. Deze werden gebruikt voor het stallen van de K98k karabijn, het persoonlijk wapen van de meeste bemanningsleden van 12H. Op het dak van de keukenbunker was een nissenhut geplaatst, een halfrond onderkomen gemaakt van golfplaat. Deze diende als eetzaal en kantine. Boven de grond staken ook nog twee schoorstenen en een ventilatieschacht uit het zand. Na de oorlog is de nissenhut afgebroken en zijn de gebogen golfplaten in de bunker gegooid, net als het puin dat vrijkwam bij de sloop van de schoorstenen en ventilatieschacht.

Nissenhut op keukenbunker Stelling 12H

In de jaren '70 werd deze bunker leeg gegraven door de Vlielandse jeugd, die deze bunker daarop gingen gebruiken als jeugdhonk. Over het gebruik van de bunker als jeugdhonk komen we in een latere editie van deze nieuwsbrief uitgebreid op terug. Van de mensen van het eerste uur van de 'barbunker' vernamen we dat ze bij het leeggraven van de bunker gebogen golfplaten tegen kwamen, en dat hiervan verscheidene vrachten zijn afgevoerd naar de drumband. In 1979 kwam een einde aan het gebruik van de keukenbunker als barbunker door de Vlielandse jeugd. Op last van de gemeente werd de barbunker gesloten, en na ontruiming van deze bunker werd er in opdracht van Rijkswaterstaat een paar vrachtwagens zand in gekiept en verdween deze bunker onder de oppervlakte.

Zodra alle vergunningen rond zijn willen we deze keukenbunker als eerste leeg gaan graven. Pas dan zullen we goed zicht krijgen op de totale schade aan het metselwerk.

Tijdens het onderzoek naar de bouwkundige staat van deze bunker stelden we vast dat het dak in uitstekende staat verkeerd. Wel hebben we toen opgemerkt dat van de voorgevel de rollaag en een deel van het metselwerk is gesloopt.

Andere keukenbunkers op Vlieland.

Op andere stellingen die tijdens de oorlog op Vlieland zijn gebouwd werden ook keukenbunkers gerealiseerd. Behalve op de kleinere stellingen, zoals de zoeklichtstelling bij Kaap-Bol, de *Hafenüberwachungstelle*, de 2-cm Flakstand 166 nabij de asbult en de stellingen bij dam 36 en 15, die ontvingen de warme maaltijd van de nabijgelegen grotere posten.

Het formaat van de keukenbunkers had een relatie met de hoeveelheid manschappen die op een bunkercomplex dienst deed. Op de Oost-Batterij zat 196* man, en deze had dus ook een vrij grote keukenbunker. De oppervlakte van deze bunker was 21 bij 5 meter. Na de oorlog is de keukenbunker ook nog gebruikt door het op de Oost-Batterij gelegerde detachement van de Koninklijke Luchtmacht. Een paar veteranen van dit detachement brachten dit jaar een bezoek aan De Noordwester en die vertelden ons dat zij de scherfmuur die voor deze bunker langs liep hebben gesloopt om meer licht in deze bunker te krijgen. Dat is goed te zien op onderstaande foto, waar de keukenbunker van de Oost-Batterij prominent in beeld is. De keukenbunker van de Oost-Batterij is met de sloop van de Oost-Batterij in 1974 verdwenen.

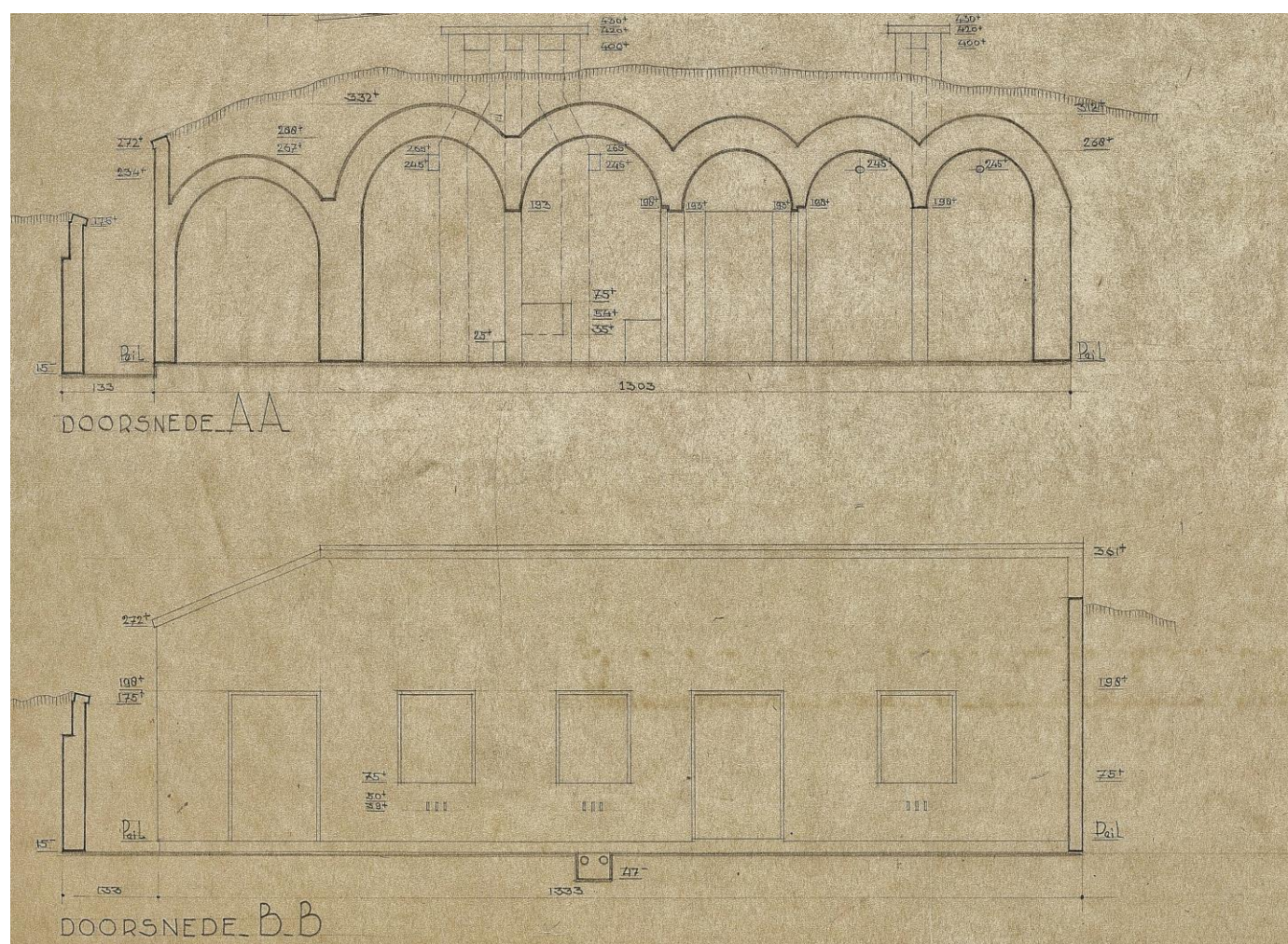

Oostbatterij met zicht op de keukenbunker (omstreeks 1955)

Kombüse Kriegsmarine Flak Batterie Ost- Vlieland - Keuken Oost-Batterij

De keukenbunker van de stelling 13H, gelegen in de zeewerende duinen ter hoogte van dam 26, is van een ander type als die van 12H. Deze bunker is ook ingemeten door het Bureau der Registratie van de Verdedigingswerken, en hierop is goed te zien dat deze bunker geen betonnen dak had, maar een in boogvorm gemetseld dak. De keukenbunker van de stelling 13H moet zich nog steeds in de zeewerende duinen bij dam 26 bevinden. We willen deze in de toekomst nog eens opsporen en nader onderzoeken. De 36* bemanningsleden van stelling 14H kregen hun warme maaltijd uit weer een ander type keukenbunker als 12H en 13H, zoals uit de tekening van het BRV blijkt.

Tekening keukenbunker Stelling 13H

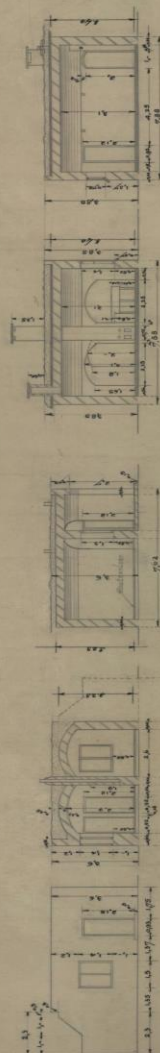
Opvallend aan deze bunker is dat er een ruimte aan zat waar een watertank was geplaatst. Deze vinden we niet bij de andere keukenbunkers op Vlieland, dus kennelijk was op 14H geen bruikbaar bron/grondwater in de omgeving. Stelling 14H lag in de zeewerende duinen ter hoogte van dam 3 en is tijdens de februaristorm van 1953 door duinafslag grotendeels op het strand beland. Het restant aan bunkers is daarna gesloopt.

*** = aantal bemanningsleden stelling op 26 januari 1944**

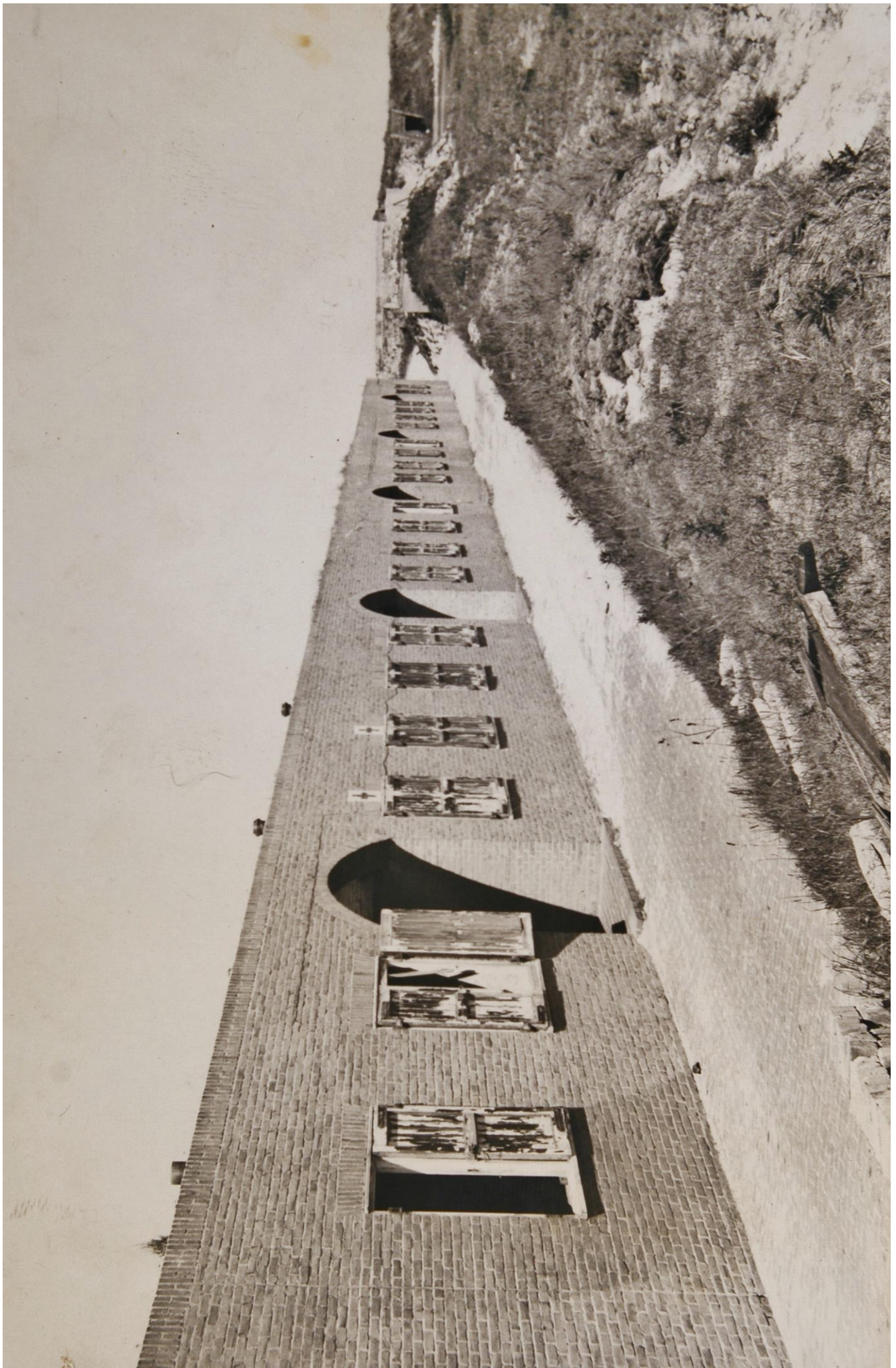
[illegible]

Detailtekening keukenbunker West batterij

BETON
GEW. BETON
METSELWERK
BEST. METSELWERK

[illegible]

Woonbunker West batterij de keukenbunker is niet te zien ligt iets naar achter

Restauratie en inrichting keukenbunker 12H.

Zodra de vergunningen rond zijn en de keukenbunker van 12H weer is leeg gegraven, kunnen we daar met de restauratie beginnen. We hebben een volledig restauratieplan, we weten echter niet precies wat er allemaal gesloopt en beschadigd is. We weten dat de rollaag van de voorgevel is afgebroken en de schoorstenen en ventilatieschachten zijn gesloopt. De rest zal blijken bij het uitgraven.

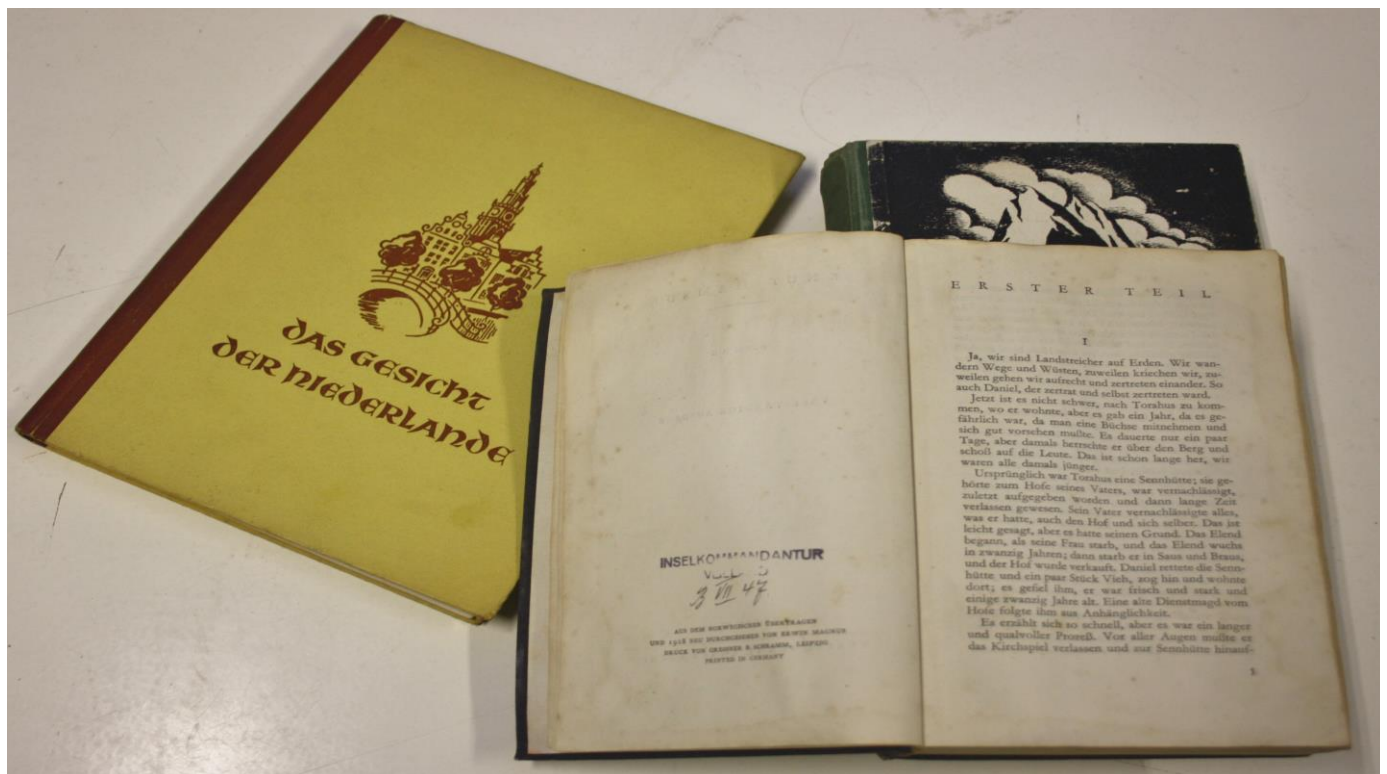
Ons plan is, om de keukenbunker deels in te richten zoals deze er tijdens de oorlog uit zag. ***Daarvoor hebben we nog veel objecten nodig. Een daarvan is een groot kolen- of houtgestookt fornuis, bij voorkeur een Duits merk als Küperbusch, maar we zijn niet kieskeurig omdat we weten dat deze niet voor het oprapen liggen. Ze liggen sowieso niet voor het oprapen vanwege het gewicht, maar dat terzijde. Verder zoeken we potten en pannen uit die tijd, ook bij voorkeur met Duitse Wehrmacht of Kriegsmarinestempels, maar ook hier zijn wij niet kieskeurig, omdat we weten dat deze inmiddels ook schaars zijn geworden. Grote aluminium pannen met deksels, inhoud 20, 30, 40 of meer liter, zijn zeer welkom voor onze plannen. Verder, grote soep- of sauslepels, koksmessen met houten handvaten, eigenlijk alles wat in een grootkeuken in de jaren '40 werd gebruikt. Zinken gebruiksvoorwerpen. Mocht u zoiets hebben en het ons willen schenken, neem dan even contact op.***

Voor het inrichten van het voorraadhok hebben we o.a. een stuk of vier duinkonijnen en wilde eenden nodig. Deze willen we laten prepareren in een houding zoals een jager zijn buit laat besterven; aan de achterpoten opgehangen. Op Vlieland worden geen duinkonijnen meer geschoten vanwege de schaarste aan konijnen, ***maar als er mensen zijn die contacten hebben met jagers elders in Nederland, dan houden we ons aanbevolen voor tips of bemiddelingen voor het verkrijgen van dezen.***

Schenken

In de afgelopen maanden hebben we weer diverse schenkingen en bruiklenen gekregen voor het bunkermuseum Stelling 12H.

Van Fokke Wagenaar kregen we drie Duitse boeken uit de bibliotheek van de Inselkommandantur op Vlieland. Leuk detail is dat de stempel van de Inselkommandantur nog in de boeken aanwezig is

Drie Duitse boeken met stempel Insel Kommandatur Vlieland

Dirk de Zeeuw kwam ons blij maken met een munitiekist voor de MG 08, dit was een Duits machinegeweer dat ook hier op Vlieland door de Duitsers is gebruikt. Ook bracht Dirk de Zeeuw ons nog een Duitse veldtelefoon, deze hebben we in bruikleen gekregen.

Veldtelefoon in bruikleen van Dirk de Zeeuw

Van Ronald Verhulst kregen we een kistje voor Zündmittel für S-mine, S-mijn (Schrappellmine in Duits), door de Amerikanen genoemd "Bouncing Betty", is de bekendste antipersoonsmijn gebruikt in de Tweede Wereldoorlog. Wanneer geactiveerd, springen deze mijnen in de lucht en ontploffen ter hoogte van de heup. Bij die explosie schieten allerlei scherpe stukken staal in alle richtingen. Standaard zaten er ca. 350 stalen kogels in die bij ontploffing in een straal van 30 meter dood en verderf zaaiden. (zie Facebookpagina Bunkers op Vlieland) Ook hebben we van Martiena Klijnstra nog fotomateriaal gekregen wat weer nieuwe informatie gaf over een Tobruk bij Stelling 13H.

Wij willen alle schenkers heel hartelijk bedanken.

Mocht u nog materiaal uit de WOII hebben of iemand weten die materiaal heeft waar u of die persoon niets meer mee doet, dan zouden wij er erg blij mee zijn. U mag het ons schenken of in bruikleen geven.

Zo zouden wij bijvoorbeeld nog graag een bureautelefoon hebben voor in de Kommandatenbunker. Maar alles is welkom!

Ook zijn wij nog steeds op zoek naar beeldmateriaal over de bunkers op Vlieland. Bij dezen een herhaalde oproep aan Vlielanders en gasten van Vlieland om de oude fotoalbums eens tevoorschijn te halen, om te kijken of er foto's in voorkomen waar geheel of gedeeltelijk bunkers op te zien zijn. U hoeft geen foto's uit fotoalbums te scheuren. Wij kunnen een reproductie van die foto's maken als de foto's nog in het album zitten. Mocht u wat hebben neem dan a.u.b. contact met ons op.

Vrijwilligers

De afgelopen maanden hebben zich al vele vrijwilligers aangemeld voor Stelling12H.

Enkele weken geleden hebben wij ook al de eerste werkzaamheden verricht. Op een zaterdag middag hebben wij ruim 9000 stenen in Big Bags gepakt.

Nu we bijna zover zijn dat we echt kunnen gaan beginnen zijn we op zoek naar nog meer vrijwilligers die ons willen helpen. Wij zoeken mensen die ons willen gaan helpen met het realiseren van de werkzaamheden op de stelling 12H. Die werkzaamheden zijn zeer divers. Wij zoeken mensen die willen en kunnen graven, metselen, timmeren, schilderen, straten, sjouwen, koffie zetten en soep maken voor de vrijwilligers voor bij de graaf en herstelwerkzaamheden bij de bunkers.

Maar we hebben ook heel veel ander werk voor vrijwilligers. U moet dan denken aan: het fotograferen van alle werkzaamheden, er moet archief- en archeologisch onderzoek gedaan worden, een poging ondernomen worden om familie of nabestaanden van de bemanning van 12H op te sporen, op zoek gaan naar materiaal uit de oorlog voor in de expositie, het maken van maquettes, administratieve werkzaamheden zoals het bijhouden van vrienden van Stelling 12H, het onderhouden van een website, het maken en verzenden/rondbrengen van nieuwsbrieven, het verzorgen van rondleidingen tijdens de werkzaamheden, het voorbereiden van expositieonderdelen.

Lijkt het u of jou wat om als vrijwilliger mee te werken aan dit geweldige project meld je dan aan als vrijwilliger voor Stelling 12H. Aanmelden kan via de mail: stelling12H@denoordwester.nl of loop even binnen bij De Noordwester.

Vrienden van stelling 12H

Voor de realisatie van het hele project kunnen wij ook nog financiële ondersteuning gebruiken. Daar kunt u aan meehelpen door vriend van Stelling 12 H te worden. Met deze financiële middelen kunnen wij onder andere oorlog(beeld)materiaal aankopen voor de expositie van Stelling 12H.

U kunt vriend worden voor € 20,00 per jaar. Zodra Stelling 12H opengaat voor het publiek hebt u als vriend gratis toegang tot het bunkermuseum.

Wilt u zich aanmelden als vriend van Stelling 12H, stuur dan een e-mail naar stelling12H@denoordwester.nl met uw naam en adres en de vermelding; Vriend Stelling 12H

U krijgt van ons dan een bevestiging met de betaalgegevens.

Sponsoren, schenken, legaat of erfstelling

U kunt ons ook gewoon sponsoren, dit geldt ook voor bedrijven. Wanneer u besluit Stichting De Noordwester op te nemen in uw testament, kunt u dat doen via een legaat of erfstelling.

U kunt vast laten leggen dat er na uw overlijden een bepaald bedrag aan Stichting De Noordwester wordt geschonken. Dit heet een legaat. U kunt Stichting De Noordwester ook tot een van uw erfgenamen benoemen. Stichting De Noordwester heeft de ANBI status dus schenkingen kunt u aftrekken van de belasting. Wij geven u graag meer informatie.

Ons rekening nummer is: NL61INGB 0007256850 t.n.v. Stichting De Noordwester o.v.v. Stelling 12H.

Facebook

Sinds enkele weken hebben wij ook een Facebookpagina aangemaakt: Bunkers op Vlieland. Hier kunt u de activiteiten en de ontwikkelingen van het project Bunkermuseum Stelling 12H volgen.

1e vrijwilligers bijeenkomst.

Alle vrijwilligers die zich al bij ons hebben aangemeld krijgen nog dit kalenderjaar een uitnodiging voor een bijeenkomst waar wij uitleg gaan geven over de werkzaamheden die door vrijwilligers gedaan kunnen worden.

Deze nieuwsbrief is een uitgave van:

Stichting De Noordwester, Dorpsstraat 150, 8899AN Vlieland

stelling12h@denoordwester.nl

www.denoordwester.nl

0562-451700